

Осадчук
Ігор Юрійович

Партійна система в контексті функціонування атипової напівпрезидентської системи правління у Грузії (2004–2013)

УДК 329.1:328.183(479.22)»2004/2013»
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616-2019-2-33-38>

Осадчук Ігор Юрійович
кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології
Львівського національного університету
імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, Львів, Україна

Серед напівпрезидентських систем державного правління в пострадянських країнах функціонують/функціонували такі системи правління, які формально та/або фактично відрізняються/відрізнялися від традиційних (типових) напівпрезидентських. В цьому контексті актуальним є дослідження партійної системи в атиповій напівпрезидентській системі правління у Грузії у 2004–2013 рр. Метою статті є визначення типів партійної системи в атиповій напівпрезидентській системі правління у Грузії у 2004–2013 рр. Теоретико-методологічною основою запропонованого наукового дослідження вибрано неоінституціоналізм та його варіативні типи й парадигми. Головним методом, який став іманентною складовою частиною дослідження, є метод порівняльного аналізу. В результаті проведеного дослідження доведено, що у Грузії у 2004–2013 рр. парламент мав право висувати вотум недовіри уряду, проте останній набував чинності тільки тоді, коли його підтримував президент, який також був наділений повноваженнями вибирати між відставкою уряду та розпуском парламенту (коли вотум недовіри уряду висловлювався повторно). Отже, вотум недовіри уряду, що не приводив до його відставки, зумовив атиповість напівпрезидентської системи правління у Грузії у 2004–2013 рр. На основі таких індикаторів класифікації партійних систем, як кількість та розмір релевантних парламентських партій (частка мандатів релевантної партії більше або дорівнює 3% від фактичного складу легіслатури); концентрація мандатів двох найбільших партій у легіслатурі; співвідношення мандатів першої та другої за розмірами партій у легіслатурі; частка непартійних депутатів/рівень непартійності у легіслатурі, запропоновано авторську типологію партійних систем. На основі цієї типології встановлено, що у Грузії у 2004–2013 рр. партійна система еволюціонувала від однопартійної системи з високим рівнем непартійності до помірковано-багатопартійної системи з однією супердомінуючою партією; від помірковано-багатопартійної системи з однією супердомінуючою партією до двопартійної системи.

Ключові слова: система державного правління, напівпрезиденталізм, атиповий напівпрезиденталізм, партійна система, Грузія.

Вступ. У сфері аналізу конституційних та/або політичних систем правління важливим є напрям дослідження атипових напівпрезидентських систем правління в пострадянських країнах та їх інституційних атрибутів, зокрема партійних систем. В цьому контексті актуальним є дослідження партійної системи в атиповій напівпрезидентській системі правління у Грузії у 2004–2013 рр. Атипові напівпрезидентські системи правління або окремі аспекти політичного процесу та міжінституційних відносин, які прямо чи опосередковано вказують на атиповість напівпрезидентських систем правління в рамках республіканської форми державного правління, аналізували О. Зазнаєв [3], І. Осадчук [6; 8], В. Литвин [6] та інші науковці. Особливості партійної системи у Грузії у 2004–2013 рр. досліджували Г. Долідзе [2], Г. Нодія [14], Д. Тіхонів [9] та інші вчені.

Мета та завдання. Метою статті є визначення типів партійної системи в атиповій напівпрезидентській системі правління у Грузії у 2004–2013 рр. Для реалізації поставленої мети треба вирішити такі дослідницькі завдання:

1) визначити конституційні системи державного правління (президенталізм, парламентаризм, напівпрезиденталізм та асамблейно-незалежна

система правління) в рамках республіканської форми державного правління;

2) з'ясувати сутність та специфіку напівпрезидентської системи державного правління (напівпрезиденталізм);

3) проаналізувати умови й особливості застосування вотуму недовіри урядам як атрибуту атиповості напівпрезидентської системи правління у Грузії у 2004–2013 рр.;

4) на основі авторської методики визначити типи партійної системи в атиповій напівпрезидентській системі правління у Грузії у 2004–2013 рр.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою запропонованого наукового дослідження вибрано неоінституціоналізм та його варіативні типи й парадигми. Головним методом, який став іманентною складовою частиною дослідження, є метод порівняльного аналізу.

Результати. Однією з найбільш апробованих методик визначення типових конституційних та політичних систем державного правління у рамках республіканської форми державного правління є методика Р. Еллі [12; 13]. У представленому дослідженні ми використовуємо модифікацію типології систем державного правління Р. Еллі, розроблену українським дослідником В. Литвином, який дає такі визначення:

1) президенталізм (президентська система правління) – це конституційна та/або політична система республіканської форми державного правління (спрощена система державного правління), якій властива посада всенародно (прямо/опосередковано) обраного на фіксований термін президента й інституту кабінету/адміністрації президента (навіть можливо прем'єр-міністра), члени яких колективно відповідальні винятково перед президентом (водночас члени кабінету чи адміністрації президента можуть бути індивідуально відповідальними перед парламентом/провідною палатою парламенту (легіслатурою), однак це не має дефінітивного впливу та значення на структурування системи державного правління);

2) парламентаризм (парламентська система правління) – це конституційна та/або політична система республіканської форми державного правління (спрощена система державного правління), за якої президент отримує свої повноваження на підставі непрямого (невсенародного) вибору (наприклад, у легіслатурі), а прем'єр-міністр й урядовий кабінет колективно відповідальні винятково перед легіслатурою (водночас члени уряду, крім прем'єр-міністра, можуть бути індивідуально відповідальними перед президентом та легіслатурою, однак це не має дефінітивного значення й впливу на структурування системи державного правління);

3) напівпрезиденталізм (напівпрезидентська система правління) – це конституційна та/або політична система республіканської форми державного правління (спрощена система державного правління), якій властиві посада всенародно (прямо/опосередковано) обраного на фіксований термін президента, інститут прем'єр-міністра й урядового кабінету, які обов'язково колективно відповідальні хоча би перед легіслатурою (водночас прем'єр-міністр та урядовий кабінет можуть бути одночасно колективно відповідальними й перед парламентом, й перед главою держави; більш того, міністри урядового кабінету можуть бути індивідуально відповідальними перед парламентом та/або президентом, але це не має жодного дефінітивного значення та впливу на структурування системи державного правління); також їй притаманний процес суміщення або дуалізації виконавчої влади, з одного боку, президентом (обов'язково як главою держави), а з іншого боку, прем'єр-міністром (обов'язково як главою уряду) та урядом/урядовим кабінетом [4, с. 5; 5, с. 7].

Незалежно від природи та процесуальної логіки парламентського вотуму недовіри уряду та/або прем'єр-міністру напівпрезидентською системою позиціонується та система державного правління, в якій існує «безперервна» обов'язкова колективна відповідальність уряду та прем'єр-міністра перед легіслатурою або в якій легіслатура володіє

ініціативою ставити питання про колективну відповідальність уряду. Натомість усі інші/додаткові уточнення та атрибути є тільки допоміжними правилами класифікації систем правління, які варто застосовувати тільки у типологізації напівпрезиденталізму [4, с. 80]. Вказану модифікацію типології систем державного правління в рамках республіканської форми державного правління ми доповнюємо асамблейно-незалежною системою правління. М. Шугарт і Дж. Кері, а також О. Зазнаєв визначають асамблейно-незалежну систему правління як систему правління, для якої характерні такі ознаки:

- всенародні вибори президента;
- уряд не несе відповідальності перед парламентом [3, с. 55; 15, с. 26].

У Грузії у 2004–2013 рр. одна третина від повного складу парламенту могла ініціювати питання про недовіру уряду. Для висловлення вотуму недовіри уряду була необхідна підтримка абсолютної більшості голосів депутатів парламенту. Після висловлення недовіри уряду президент відправляв уряд у відставку або не підтримував рішення парламенту. Якщо парламент не раніше 90 і не пізніше 100 днів повторно висловлював недовіру уряду, то президент відправляв уряд у відставку або розпускав парламент та призначав позачергові парламентські вибори (п. 1 ст. 81) [1]. Отже, парламент мав право висувати вотум недовіри уряду, проте останній набував чинності тільки тоді, коли його підтримував президент, який також був наділений повноваженнями вибирати між відставкою уряду та розпуском парламенту (коли вотум недовіри уряду висловлювався повторно). Отже, вотум недовіри уряду, що не приводив до його відставки, зумовив атиповість напівпрезидентської системи правління у Грузії у 2004–2013 рр. Крім того, була передбачена процедура «безумовної недовіри уряду»: якщо не раніше 15 та не пізніше 20 днів після прийняття постанови про це більшість у 3/5 від повного складу депутатів парламенту висловлювала недовіру уряду, президент приймав рішення про відставку уряду (тоді напівпрезидентська система правління у Грузії функціонувала як типова). В разі відставки уряду президент Грузії не мав права призначати ту ж саму особу або представляти ту ж кандидатуру на посаду прем'єр-міністра в наступному складі уряду. Якщо парламенту не вдалося висловити недовіру уряду, то повторна постановка питання про недовіру уряду впродовж наступних шести місяців не допускалась (п. 2 ст. 81) [1].

Для визначення типів партійних систем в атипових напівпрезидентських системах правління в пострадянських країнах пропонуємо підхід до типологізації партійних систем, який полягає у врахуванні частки непартійних депутатів у складі парламентів/нижніх палат парламентів. Пояс-

нюємо це тим, що непартійні депутати в деяких пострадянських країнах звикло виступають або раніше виступали основою (чи складовою) парламентської підтримки президентів, тому є важливими типологізаційно. Щоби врахувати цей факт, беремо за основу таксономію партійних систем А. Сіароффа [16; 17] та доповнюємо/модифікуємо її певними індикаторами, отримуючи новий класифікаційний ряд партійних систем (попередній варіант типології більш детально висвітлено в джерелах [7, с. 178–180; 8, с. 68–70]). Причому виділено такі індикатори класифікації партійних систем:

1) кількість та розмір релевантних парламентських партій (частка мандатів релевантної партії більше або дорівнює $\geq 3\%$ від фактичного складу легіслатури);

2) концентрація мандатів двох найбільших партій у легіслатурі;

3) співвідношення мандатів першої та другої за розмірами партій у легіслатурі;

4) співвідношення мандатів другої та третьої за розмірами партій у легіслатурі;

5) частка непартійних депутатів/рівень непартійності у легіслатурі.

Їх більшість відповідає теоретико-методологічним зауваженням та логіці А. Сіароффа, а уточнення потребує індикатор співвідношення мандатів першої та другої за розмірами партій у легіслатурі. Річ у тім, що врахування цього індикатора дає змогу дистинктивно подивитись на природу таких типів партій, яка є великою та домінуючою, а також виокремити феномен супердомінуючої партії. У кількісному зрізі домінуюча партія – це партія, концентрація парламентських мандатів якої становить 50,1–75,0%, супердомінуюча партія – це партія, концентрація парламентських мандатів якої становить 75,1–100,0%, а велика партія – це партія, концентрація парламентських мандатів якої більш ніж удвічі вище, ніж концентрація мандатів будь-якої іншої партії в легіслатурі, становлячи 33,4–50,0%. Крім того, теоретико-методологічно новим є такий індикатор, як рівень непартійності у легіслатурі, який може бути низьким, середнім або високим. Низький рівень непартійності характерний для кейсів, коли частка непартійних депутатів менше чи дорівнює 16,7% від фактичного складу легіслатури. Середній рівень непартійності – це кейс, коли частка непартійних депутатів становить від 16,8% до 33,4% від фактичного складу легіслатури. Зрештою, високий рівень непартійності характерний для кейсів, коли частка непартійних депутатів становить від 33,5% до 50,0% від фактичного складу легіслатури. Відповідно, на підставі врахування перерахованих індикаторів виділення типів партійних систем має бути двопорядковим: спочатку визначається логіка міжпартійної конструкції в партійній системі, а потім (за можливості) вона доповнюється параметром рівня непартій-

ності партійної системи. Таким чином, теоретично можна отримати такі типи партійних систем:

1) однопартійні – це партійні системи, в яких функціонує одна релевантна партія або партійні системи, в яких функціонують дві релевантні партії, причому одна з них є великою, домінуючою чи супердомінуючою;

2) двопартійні (змагальні) системи (реально двопартійні системи) – це партійні системи, в яких концентрація парламентських мандатів двох релевантних партій становить 95% або більше; відношення мандатів першої парламентської партії до другої становить менше 2;

3) двох-з-половиною партійні системи – це партійні системи, в яких кількість релевантних партій коливається від трьох до п'яти включно; жодна партія не є домінуючою чи супердомінуючою; концентрація парламентських мандатів двох найбільших партій становить 80–95%; відношення мандатів першої парламентської партії до другої становить менше 2; відношення мандатів другої партії до третьої становить 2,5 та більше;

4) помірковано-багатопартійні системи з однією великою партією – це партійні системи, в яких кількість релевантних партій коливається від трьох до п'яти включно; жодна партія не є домінуючою чи супердомінуючою; відношення парламентських мандатів першої партії до другої становить більше 2;

5) помірковано-багатопартійні системи з однією домінуючою партією – це партійні системи, в яких кількість релевантних партій коливається від трьох до п'яти включно; одна з цих партій має більше 50% мандатів у парламенті;

6) помірковано-багатопартійні системи з однією супердомінуючою партією – це партійні системи, в яких кількість релевантних партій коливається від трьох до п'яти включно; одна з цих партій має більше 75% мандатів у парламенті;

7) помірковано-багатопартійні системи з двома великими партіями – це партійні системи, в яких кількість релевантних партій коливається від трьох до п'яти включно; жодна партія не є домінуючою чи супердомінуючою; відношення мандатів першої парламентської партії до другої становить менше 2; відношення мандатів другої партії до третьої становить 2,5 і більше;

8) помірковано-багатопартійні системи з відносною рівновагою (чи розмірним балансом) партій – це партійні системи, в яких кількість релевантних партій коливається від трьох до п'яти включно; відношення мандатів першої парламентської партії до другої становить менше 2; відношення мандатів другої партії до третьої становить менше 2,5;

9) надмірно-багатопартійні системи з однією великою партією – це партійні системи, в яких кількість релевантних політичних партій парламенту коливається від шести до десяти включно; жодна партія не є домінуючою чи супердомінуючою; спів-

Типи партійної системи в атиповій напівпрезидентській системі правління у Грузії (2004–2013 рр.)

2004–2008 рр.	2008–2012 рр.	2012–2013 рр.
Однопартійна система з високим рівнем непартійності	Помірковано-багатопартійна система з однією супердомінуючою партією	Двопартійна система

відношення кількості мандатів першої парламентської партії та другої становить більше 2;

10) надмірно-багатопартійні системи з однією домінуючою партією – це партійні системи, в яких кількість релевантних політичних партій парламенту коливається від шести до десяти включно; одна з цих партій має більше 50% мандатів у парламенті;

11) надмірно-багатопартійні системи з однією супердомінуючою партією – це партійні системи, в яких кількість релевантних політичних партій парламенту коливається від шести до десяти включно; одна з цих партій має більше 75% мандатів у парламенті;

12) надмірно-багатопартійні системи з двома великими партіями – це партійні системи, в яких кількість релевантних політичних партій парламенту коливається від шести до десяти включно; жодна з цих партій не є домінуючою чи супердомінуючою; співвідношення мандатів першої парламентської партії та другої становить менше 2; відношення мандатів другої партії до третьої в парламенті становить 2,5 і більше;

13) надмірно-багатопартійні системи з відносною рівновагою (або розмірним балансом) партій – це партійні системи, в яких кількість релевантних партій парламенту коливається від шести до десяти включно; відношення мандатів першої парламентської партії до другої становить менше 2; відношення мандатів другої партії до третьої становить менше 2,5;

14) атомізовані системи з однією великою партією – це партійні системи, в яких кількість релевантних політичних партій парламенту становить одинадцять і більше; жодна партія не є домінуючою чи супердомінуючою; співвідношення кількості мандатів першої парламентської партії та другої становить більше 2;

15) атомізовані системи з однією домінуючою партією – це партійні системи, в яких кількість релевантних політичних партій парламенту становить одинадцять і більше; одна з цих партій має більше 50% мандатів у парламенті;

16) атомізовані системи з однією супердомінуючою партією – це партійні системи, в яких кількість релевантних політичних партій парламенту становить одинадцять і більше; одна з цих партій має більше 75% мандатів у парламенті;

17) атомізовані системи з двома великими партіями – це партійні системи, в яких кількість реле-

вантних політичних партій парламенту становить одинадцять і більше; жодна партія не є домінуючою чи супердомінуючою; відношення мандатів першої парламентської партії до другої становить менше 2; відношення мандатів другої партії до третьої становить 2,5 і більше;

18) атомізовані системи з відносною рівновагою (або розмірним балансом) партій – це партійні системи, в яких кількість релевантних партій парламенту становить одинадцять і більше; відношення мандатів першої парламентської партії до другої становить менше 2; відношення мандатів другої партії до третьої становить менше 2,5;

19) непартійні системи – це партійні системи, в яких непартійні депутати мають більше 50% мандатів.

На підставі запропонованої методики (з огляду на результати парламентських виборів 2004, 2008, 2012 рр. [10; 11]) визначимо типи партійної системи в атиповій напівпрезидентській системі правління у Грузії у 2004–2013 рр. У Грузії партійну систему у 2004–2008 рр. визначено як однопартійну систему з високим рівнем непартійності (електоральна коаліція «Національний рух – Демократи» (NM–D) за підсумками парламентських виборів 2004 р. отримала 135 мандатів (із 235)); у 2008–2012 рр. – як помірковано-багатопартійну систему з однією супердомінуючою партією (за результатами парламентських виборів 2008 р. Єдиний національний рух (ENM) здобув 119 мандатів (із 150)); за 2012–2013 рр. – як двопартійну систему (за результатами парламентських виборів 2012 р. електоральна коаліція «Грузинська мрія – Демократична Грузія» (KO–DS) отримала 85 мандатів, а Єдиний національний рух (ENM) – 65 мандатів (зі 150)) (табл. 1).

Висновки. В результаті проведеного дослідження ми дійшли висновку, що у Грузії у 2004–2013 рр. парламент мав право висувати вотум недовіри уряду, проте останній набував чинності тільки тоді, коли його підтримував президент, який також був наділений повноваженнями вибирати між відставкою уряду та розпуском парламенту (коли вотум недовіри уряду висловлювався повторно). Отже, вотум недовіри уряду, що не приводив до його відставки, зумовив атиповість напівпрезидентської системи правління у Грузії у 2004–2013 рр. Встановлено, що у Грузії у 2004–2013 рр. партійна система еволюціонувала від однопартійної системи з високим рівнем

непартійності до помірковано-багатопартійної системи з однією супердомінуючою партією, а від помірковано-багатопартійної системи з однією супердомінуючою партією – до двопартійної системи. У подальших дослідженнях проаналізуємо особливості функціонування партійних систем в атипових напівпрезидентських системах правління в інших країнах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андреева Г. Конституционная реформа 2004 года в Грузии. *Кавказский Узел*. 2004. URL: <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/56759> (дата обращения: 15.05.2019).
2. Дolidze В. Политические партии и партийное строительство в Грузии. *Центральная Азия и Кавказ*. 2005. № 2. С. 52–65.
3. Зазнаев О. Атипичные президентские и полупрезидентские системы. *Ученые записки Казанского государственного университета. Серия: Гуманитарные науки*. 2005. Т. 147. Кн. 1. С. 54–69.
4. Литвин В. Атрибути та різновиди напівпрезидентської системи правління в Європі: інституційно-процесуальний і політично-поведінковий аспекти : монографія. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. 636 с.
5. Литвин В., Романюк А. Концептуалізація і теоретична дистинкція понять «форма державного правління» та «система державного правління» у політичній науці. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова: Сер. 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін* : збірник наукових праць. Вип. 20. Київ : вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. С. 3–12.
6. Осадчук І., Литвин В. Атиповість напівпрезидентських систем державного правління в пострадянських країнах: контекст вогумів недовіри урядам. *Politicus*. 2018. Вип. 3. С. 49–57.
7. Осадчук І., Литвин В. Теоретико-методологічні параметри і підходи до типологізації партійних систем та емпірично-порівняльні результати їх верифікації на прикладі України (1990–2016). *Політичні партії і вибори: українські та світові практики* : збірник статей і тез за результатами наукової конференції «Політичні партії і вибори: українські та світові практики» (пам'яті Юрія Романовича Шведа) від 8 жовтня 2016 р. / за заг. ред. А. Романюка. Львів : Простір-М, 2017. С. 149–193.
8. Осадчук І. Партійні системи в контексті функціонування атипових напівпрезидентських систем правління в Республіці Казахстан (1995–2018) і Російській Федерації (1993–2018). *Politicus*. 2018. Вип. 5/6. С. 66–73. DOI: 10.24195/2414-9616-2018-5-6-66-73.
9. Тихонов Д. Современное состояние и развитие партийной системы Грузии. *Теория и практика общественного развития*. 2011. № 6. С. 171–173.
10. Central Election Commission (CEC) of Georgia. URL: <http://cesko.ge/eng/contact/1509#none> (last accessed: 15.05.2019).
11. Election Guide. International Foundation for Electoral Systems (IFES). Georgia. URL: <http://www.election-guide.org/countries/id/81> (last accessed: 15.05.2019).

12. Elgie R. A Fresh Look at Semipresidentialism. Variations on a Theme. *Journal of Democracy*. 2005. Vol. 16. No. 3. P. 98–112.

13. Elgie R. Presidential Power. Glossary. URL: http://presidential-power.com/?page_id=5 (last accessed: 15.05.2019).

14. Nodia G., Scholtbach Á. P. The Political Landscape of Georgia. *Political Parties: Achievements. Challenges and Prospects*. Delft : Eburon, 2006. 268 p.

15. Shugart M., Carey J. Presidents and Assemblies. *Constitutional Design and Electoral Dynamics*. Cambridge : Cambridge University Press, 1992. 316 p.

16. Siaroff A. A Typology of Contemporary Party Systems. Paper Presented at the 20th World Congress of the International Political Science Association. Fukuoka, 9–13 July 2006. URL: http://paperroom.ipsa.org/papers/paper_5213.pdf (last accessed: 15.05.2019).

17. Siaroff A. Comparative European Party systems: an Analysis of Parliamentary Elections Since 1945. New York : Garland Publishing, 2000. 504 p.

REFERENCES:

1. Andreeva, G. (2004). Konstitutsionnaya reforma 2004 goda v Gruzii [Constitutional reform in Georgia, 2004]. *Kavkazskiy Uzel*. 6.05.2004. URL: <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/56759/> (data obrashcheniya: 15.05.2019). [in Russian].
2. Dolidze, V. (2005). Politicheskie partii i partiynoe stroitel'stvo v Gruzii [Political parties and party building in Georgia]. *Tsentr'al'naya Aziya i Kavkaz*. № 2. S. 52–65. [in Russian].
3. Zaznaev, O. (2005). Atipichnye prezidentskie i poluprezidentskie sistemy [Atypical presidential and semi-presidential systems]. *Uchenye zapiski Kazanskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya: Gumanitarnye nauki*. T. 147. Kn. 1. S. 54–69. [in Russian].
4. Lytvyn, V. (2018). Atrybuty ta riznovydy napivprezydentskoi systemy pravlinnia v Yevropi: instytut-siino-protesualnyi i politychno-povedinkovyi aspekty: monohrafiia [Attributes and Varieties of the Semi-presidential System of Government in Europe: Institutional, Procedural and Political, Behavioral Aspects: monograph]. Lviv: Lvivskiy natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka. 636 s. [in Ukrainian].
5. Lytvyn, V., Romaniuk, A. (2016). Kontseptualizatsiia i teoretychna dystynktsiia poniat "forma derzhavnoho pravlinnia" ta "systema derzhavnoho pravlinnia" u politychnii nauksi [Conceptualization and Theoretical Distinction between the Terms "Form of Government" and "System of Government" in Political Science]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova: Ser. 22. Politychni nauky ta metodyka vykladannia sotsialno-politychnykh dystsyplyn*. Vyp. 20: zbirnyk naukovykh prats. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova. S. 3–12 [in Ukrainian].
6. Osadchuk, I., Lytvyn, V. (2018). Atypovist napivprezydentskykh system derzhavnoho pravlinnia v postradianskykh krainakh: kontekst votumiv nedoviry uriadam [The atypical character of semi-presidential systems of government in post-Soviet countries: the context of votes of no confidence in governments]. *Politicus*. Vyp. 3. S. 49–57 [in Ukrainian].
7. Osadchuk, I., Lytvyn, V. (2017). Teoretyko-metodolohichni parametry i pidkhydy do typolohizatsii

partiinykh system ta empyrychno-porivnialni rezultaty yikh veryfikatsii na prykladi Ukrainy (1990–2016) [Theoretical and methodological parameters and approaches to the typology of party systems and empirical and comparative results of their verification on the example of Ukraine (1990–2016)]. Politychni partii i vybory: ukrainski ta svitovi praktyky: zbirnyk statei i tez za rezultatamy naukovoi konferentsii “Politychni partii i vybory: ukrainski ta svitovi praktyky” (pamiaty Yuriia Romanovycha Shvedy) vid 8 zhovtnia 2016 roku / Za zah. redaktsiieiu A. Romaniuka. Lviv: Prostir-M. S. 149–193 [in Ukrainian].

8. Osadchuk, I. (2018). Partiini systemy v konteksti funktsionuvannia atypovykh napivprezydentskykh system pravlinnia v Respublitsi Kazakhstan (1995–2018) i Rosiiskii Federatsii (1993–2018) [Party systems in the context of functioning of atypical semi-presidential systems of government in the Republic of Kazakhstan (1995–2018) and the Russian Federation (1993–2018)]. Politicus. Vyp. 5/6. S. 66–73. DOI: 10.24195/2414-9616-2018-5-6-66-73. [in Ukrainian].

9. Tihonov, D. (2011). Sovremennoe sostoyanie i razvitie partiynoy sistemy Gruzii [Current status and development of the party system in Georgia]. Teoriya i praktika obshchestve nnogo razvitiya. № 6. S. 171–173. [in Russian].

10. Central Election Commission (CEC) of Georgia. URL: <http://cesko.ge/eng/contact/1509#none> (Last accessed: 15.05.2019). [in English].

11. Election Guide. International Foundation for Electoral Systems (IFES). Georgia. URL: <http://www.election-guide.org/countries/id/81/> (Last accessed: 15.05.2019). [in English].

12. Elgie, R. (2005). A Fresh Look at Semipresidentialism: Variations on a Theme. Journal of Democracy. Vol. 16. No. 3. P. 98–112. [in English].

13. Elgie R. Presidential Power. Glossary. URL: http://presidential-power.com/?page_id=5 (last accessed: 15.05.2019). [in English].

14. Nodia, G., Scholtbach, Á. P. (2006). The Political Landscape of Georgia. Political Parties: Achievements, Challenges and Prospects. Delft: Eburon. 268 p. [in English].

15. Shugart, M., Carey, J. (1992). Presidents and Assemblies. Constitutional Design and Electoral Dynamics. Cambridge : Cambridge University Press. 316 p. [in English].

16. Siaroff, A. (2006). A Typology of Contemporary Party Systems. Paper Presented at the 20th World Congress of the International Political Science Association. Fukuoka, 9–13 July 2006. URL: http://paperroom.ipsa.org/papers/paper_5213.pdf (last accessed: 15.05.2019). [in English].

17. Siaroff, A. (2000). Comparative European Party systems: An Analysis of Parliamentary Elections Since 1945. New York: Garland Publishing. 504 p. [in English].

Party system in the context of functioning of atypical semi-presidential system of government in Georgia (2004–2013)

Osadchuk Ihor Yuriiovych

PhD in Political Science,
Associate Professor at the Department
of Political Science
of Ivan Franko National University of L'viv
Universytetska str., 1, 79000,
L'viv, Ukraine

The author analyzed the systems of government within the framework of a republican form of government. In modern Political Science, researchers distinguish both typical and atypical semi-presidential systems of government. Atypical semi-presidential systems of government in the Post-Soviet countries require a detailed analysis in Political Science. In this context, the analysis of party system in atypical semi-presidential system of government in Georgia in 2004–2013 is extremely actual. New institutionalism and its various types and paradigms are chosen as theoretical and methodological basis of the proposed research. The main method of the study is the method of comparative analysis. Their combination made it possible to work out a coherent picture of the atypical character of the post-Soviet semi-presidentialism on the basis of such an indicator as the institution of vote of no confidence in governments. The purpose of the article is to determine the types of party system in atypical semi-presidential system of government in Georgia in 2004–2013. As a result of the article, it is argued that parliamentary vote of no confidence in government does not automatically lead to government's resignation, since it depends on the position/will of a president in Georgia in 2004–2013. It determines the atypical of semi-presidential (constitutional) system of government in the analyzed country. Based on the author's methodology, it was classified the types of party system in atypical semi-presidential system of government in Georgia in 2004–2013. Consequently, it is argued that party system in Georgia in 2004–2013 evolved from a single-party system with a high level of non-partisanship to a moderate multiparty system with one super-dominant party and from the moderate multiparty system with one super-dominant party to a two-party system.

Key words: system of government, semi-presidential system of government, atypical semi-presidential system of government, party system, Georgia.